

Prof. dr Momčilo St. Mokranjac

Momčilo St. Mokranjac, pseudonim Aga, rođen je u Beogradu 28. aprila 1899. godine, od oca Stevana Mokranjca, slavnog srpskog kompozitora i majke Marije, rođene Predić, ćerke Uroša Predića, jednog od naših najznačajnijih slikara.

Osnovnu školu i pet razreda gimnazije završio je u Beogradu, a po izbijanju Prvog svetskog rata, kao sedamnaestogodišnji gimnazijalac povlačio se sa vojskom do Skadra i Sandovani di Medua, odakle je

prešao u Francusku. U Nici je položio veliku maturu 1917. godine, a potom se upisao na studije na *Faculté des Sciences* u Parizu, gde je diplomirao 1920. godine. Po završenim studijama radio je doktorsku disertaciju u Pasterovom institutu u laboratoriji za biološku hemiju kod čuvenog profesora Gabriela Bertranda, „oca“ mikroelemenata. Doktorirao je 1922. godine na problematici kobalta i nikla sa disertacijom: *Recherches sur la présence du zinc, du nickel et du cobalt dans les terres arables*. Po položenom doktoratu vraća se u Beograd, gde je iste godine postavljen za hemičara u tadašnjoj Državnoj hemijskoj laboratoriji (Toksikološko odeljenje). Na specijalizaciji u Toksikološkoj laboratoriji kod profesora Kohn–Abresta u Parizu boravio je tokom 1925. godine. Za šefa Hemijske laboratorije Beogradske opštine izabran je 1931. godine, a četiri godine kasnije za šefa laboratorije za ispitivanje plemenitih metala Narodne banke, gde je ostao do kraja 1946. godine, sa prekidom za vreme okupacije. Decembra 1946. godine izabran je za vanrednog profesora Farmaceutskog fakulteta u Beogradu za predmet Toksikološka hemija, a 1951. godine za redovnog profesora. Bio je upravnik Instituta za toksikološku hemiju od osnivanja Instituta, 1946. godine, do svog penzionisanja. U penziju je otišao po svojoj molbi zbog bolesti, 1964. godine.

Profesor Momčilo Mokranjac preminuo je 1967. godine.

Tokom svog dugogodišnjeg, plodnog naučnoistraživačkog rada, dao je osnovne smernice i postavio temelje toksikologije kod nas, a za sobom ostavio „školu“ toksikologa. Već 1949. godine objavio je i prvi udžbenik iz toksikološke hemije na srpskom jeziku

(*Toksikološka hemija*), koji je pripremio po uzoru na udžbeničku literaturu francuske škole.

Profesor Mokranjac objavio je preko 60 originalnih naučnih radova u domaćim i inostranim časopisima. Kako je doktorirao na problematici kobalta i nikla to su mikroelementi postali predmet njegovog daljeg naučnog rada. Može se reći da su ova istraživanja bila presudna za njegov dalji rad, ali i temelj problematike interakcija toksičnih metala i bioelemenata koju je nastavio i proširio prof. dr Danilo Soldatović. Profesor Mokranjac bio je mentor pet magistarskih teza i sedam doktorskih disertacija. Održavao je stalne kontakte sa inostranim institutima i naučnicima, posebno francuskim. Izabran je za dopisnog člana Pariske akademije farmacije (*L'Académie de Pharmacie de Paris*) 1954. godine. Nagrađen je, 1955. godine, Lavoazijeovom medaljom francuske nacionalne Akademije farmacije (*L'Académie de Pharmacie*) za istraživački rad.

Od 1947. godine bio je prodekan Farmaceutskog fakulteta, a zatim i dekan (1949–1952). Bio je dve godine i prorektor Medicinske velike škole.

Pored redovnih dužnosti profesora Farmaceutskog fakulteta u Beogradu, profesor Mokranjac je bio prvi upravnik Hemijskog instituta Srpske akademije nauka od osnivanja tog instituta, 1948. godine, do 1952. godine, kada je, na svoju molbu, razrešen te dužnosti, ali je i dalje ostao honorarni saradnik i član Saveta tog instituta. Između ostalog, bio je i član Izvršnog odbora Međunarodne farmaceutske federacije (FIP), generalni sekretar Saveza farmaceutskih društava Jugoslavije, prvi predsednik Spektrohemijske sekcije Srpskog hemijskog društva, itd.

Profesor Mokranjac je bio „čovek od nauke“, utemeljivač toksikologije u nas, otac srpske i jugoslovenske toksikologije. O ličnim karakteristikama profesora Mokranjca govore reči iz nekrologa njegovog saradnika i naslednika prof. dr Danila Soldatovića:

Osnovne crte koje su krasile njegovu ličnost i koje su ga isticale jesu poštenje, otvorenost, doslednost u svim postupcima i spremnost da nesebično pomogne i pruži punu podršku mlađima, ceneći iznad svega znanje i rad, jer je i sam bio veoma radan i sistematičan, visoko kulturnan i obrazovan. Smrt profesora Mokranjca duboko je potresla sve njegove đake, kolege, drugove i prijatelje koji su ga visoko cenili kao čoveka izuzetnih kvaliteta. Njegova smrt predstavlja veliki gubitak i nestanak cenjenog naučnika

i univerzitetskog profesora, čoveka visoke erudicije čiji svetao lik ostaje kao primer mlađima kako treba raditi i živeti.

Odabrani radovi

Mokranjac, M., Soldatović, D.: Effet de certains antibiotiques sur la mobilisation du plomb chez l'animal soumis aux conditions d'intoxications chronique par le plomb. *Comptes rendus Acad. Sci.* 1958; 246: 3386.

Mokranjac, M., Radmić, S., Soldatović, D.: Delovanje nekih lekova na zamorce trovane letalnim dozama olova. *Acta Pharm. Jugosl.* 1958; 8: 197.

Mokranjac, M., Soldatović, D.: Dejstvo izvesnih antibiotika i sulfonamida na mobilizaciju olova kod životinja trovanih malim količinama olova. *Acta Pharm. Jugosl.* 1959; 9: 19.

Mokranjac, M., Radmić, S., Soldatović, D.: Delovanje C vitamina kao antidota pri trovanju letalnim dozama olova. *Acta Pharm. Jugosl.* 1962; 12: 6.

Mokranjac, M., Soldatović, D.: Promena sadržaja gvožđa, bakra i kobalta u krvi životinja izloženih hroničnoj intoksikaciji olovom. *Acta Pharm. Jugosl.* 1963; 13: 43.